

УДК 005.8

БАГАТОВЕКТОРНЕ УПРАВЛІННЯ ПРОГРАМАМИ РОЗВИТКУ

С. Д. Бушув

Доктор технічних наук, професор, завідувач кафедрою*,
президент Української Асоціації управління проектами
Контактний тел. 050-469-38-39

E-mail: SBushuyev@ukr.net

Р. Ф. Ярошенко

Кандидат технічних наук*

*Кафедра проектного менеджменту

Київський національний університет будівництва та
архітектури

пр. Повітрофлотський, 31, м. Київ, Україна, 03680

Розглядаються принципи та архітектура моделі багатовекторного управління програмами розвитку на прикладі системи державних фінансів в умовах турбулентності оточення. Визначені ключові принципи методології багатовекторного управління програмами розвитку

Ключові слова: програми розвитку, багатовекторне управління

Рассматриваются принципы и архитектура модели многовекторного управления программами развития на примере системы государственных финансов в условиях турбулентности окружения. Определены ключевые принципы методологии многовекторного управления программами развития

Ключевые слова: программы развития, многовекторное управление

1. Вступ

В умовах глобалізації світових ринків та турбулентності фінансової системи, закони конкуренції вимагають прискорення темпів перетворень - трансферу технологій і дифузії інновацій в першу чергу у такому чутливому сектору економіки як державні фінанси. В якості місії перетворень системи державних фінансів України авторами визначено - система фінансів в умовах турбулентності на глобальних фінансових ринках має стати локомотивом соціально-економічних реформ які проводяться в Україні [1]. Як сама світова фінансова криза, так і, не меншим чином, очікування наступних її хвиль, поставили нові завдання до економічної політики держав, а також зробили більш очевидною необхідність структурних реформ у системах державних фінансів. Таким чином, ключовим економічним уроком для фінансових систем є наступний – криза і подальша рецесія виступають в якості каталізатора для структурних реформ. Зокрема, необхідність консолідації державних фінансів і фінансовий тиск бульбашок суверенного боргу дали новий імпульс для реформ, покликаних допомогти підняти потенціал зростання, відновлення цінової конкурентоспроможності та фінансової стійкості.

Україна – одна з тих країн, які найбільше відчули на собі наслідки фінансової кризи. Саме тому держава приділяє значну увагу питанням забезпечення стійкості, гнучкості і ефективності системи державних фінансів.

Тому створення науково-обґрунтованих механізмів антикризової діагностики і управління державними фінансами, що мають допомогти керівництву України створити дієву, ефективну і гнучку систему антикризової діагностики і управління, що сприятиме стійкості,

збалансованості і ефективності її фінансового сектору є *актуальною науковою проблемою.*

Сьогодні звідусіль лунає критика багатовекторних політик та стратегій розвитку. Ця критика має політичне забарвлення та не стосується наукових підходів, які необхідно досліджувати та впроваджувати в процесі реформування економіки України.

2. Ціль статті

Потрібно визначити модель та механізм багатовекторного управління програмами розвитку на прикладі фінансового сектору України в умовах турбулентцій зовнішніх та внутрішніх ринків на основі інноваційного підходу.

3. Багатовекторне управління успіхом програм розвитку фінансової системи в умовах турбулентності ринків

Сьогодні в національних економіках багатьох країн спостерігаються позитивні тенденції, пов'язані з посиленням державного регулювання та гармонізацією банківської діяльності на основі багатовекторної збалансованої моделі на основі таких факторів.

1. В умовах подолання криз і відновлення роботи ринків тільки держава здатна підтримати розвиток життєво важливих галузей економіки, соціальної сфери, освіти. Позитивний результат служить інтересам всього суспільства. Таким чином, тільки держава здатна компенсувати вади ринку, пов'язані з прагненням бізнесу до швидкої віддачі і значного прибутку. Крім

того, у зв'язку зі стихійністю ринкових процесів тільки держава може справляти регулюючий вплив на підтримання балансу попиту та пропозиції, регулюючи через ціни темпи зростання і структуру розвитку економіки. Практика показала, що необмежена дія ринкових механізмів неминуче веде до соціальної поляризації, безробіття та соціальної напруженості.

2. Діяльність учасників ринку пов'язана з прагненням до досягнення короткострокового результату. Кожне підприємство, галузь, регіон намагаються реалізувати переважно свої власні інтереси та керуються здебільшого егоїстичними потребами мікроструктури. Крім того, суб'єкти господарювання діють в умовах жорсткої конкуренції та їх інтереси часто суперечать державним, що також знаходить прояв у зловживанні державною підтримкою. Національна економіка являє собою багатобачний і багатфункціональний механізм.

Спираючись на ринок, неможливо направляти загальноекономічний розвиток макроекономіки. Тільки держава здатна забезпечити збалансування інтересів і реалізацію розумних відносин між мікро-і макроекономікою - приватним і цілим - центром і регіонами, особливо в умовах "хворого" ринку.

3. В умовах кризи виникає асиметрія макроекономічних відносин: ринковий каркас ламається і не здатний забезпечувати потреби господарських зв'язків (рис. 1).

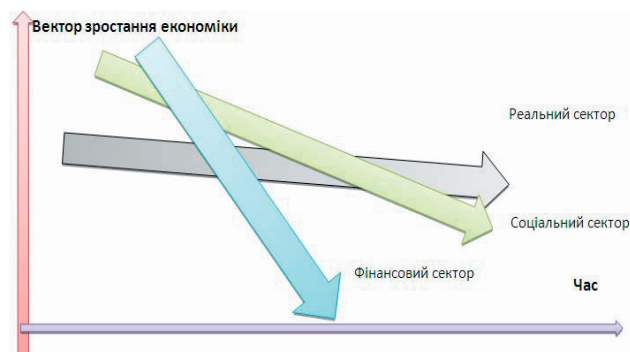

Рис. 1. Асиметрія макроекономічних відносин

Системне антикризове реформування державних фінансів України повинно включати наступні системні елементи – створення системи контролю над системними ризиками; модернізацію системи обліку та системи нормативів регулювання банківської системи; реалізацію заходів з розвитку грошового ринку і ринків інструментів хеджування ризиків; реалізацію заходів щодо розвитку ринку сек'юритизації іпотечних і споживчих кредитів, а також кредитів малому бізнесу на основі останніх рекомендацій міжнародних інституцій за розмірами залишається на балансі ризику; розвиток системи стандартних договорів кредитування; реалізацію заходів щодо консолідації банківського сектора; «дебюрократизацію» фінансового сектору; розробку відповідних світовим стандартам рекомендацій щодо системи винагороди менеджерів у фінансовому секторі; активізацію програми з підвищення фінансової грамотності громадян; кардинальну модернізацію системи підготовки спеціалістів для роботи у фінансовому секторі; поступовий вихід держави з прямої участі у фінансових інститутах.

Варто зазначити, що регулювання не означає грубого втручання в економічну діяльність, а представляє собою прагнення до впорядкування державного контролю в інтересах суспільства. Практика показала, що основними цілями багатовекторного регулювання української економіки є:

забезпечення економічного зростання, розвиток виробництва і наукомістких галузей економіки, вдосконалення структури попиту та пропозиції;

формування умов економічної стабільності, включаючи підтримку рівня цін, підвищення зайнятості населення;

реалізація принципу соціальної відповідальності бізнесу - прибуткової діяльності підприємств, добросовісної конкуренції в інтересах суспільства.

В даний час доцільно використовувати накопичений досвід, який визначає:

необхідність гарантування поступального і доцільного розвитку;

підтримку ринку, що не виключає державного адміністрування та надійного правового забезпечення діяльності суб'єктів господарювання;

доцільність стимулювання взаємодії держави і бізнесу.

Світовий досвід показав, що в умовах відновлення економіки та прагнення держави до сталого розвитку доцільно забезпечити державну підтримку зовнішньої торгівлі, в тому числі шляхом пільгового кредитування, гарантування, страхування експортних кредитів, просування товарів і послуг, інтелектуальної власності, реалізації програм підтримки суб'єктів господарювання в системі міжнародних економічних відносин.

Однак будь-який досвід доцільно використати з урахуванням національної специфіки. Так, наприклад, пропорційність монополізму і лібералізму в країнах різна, а необхідність державного регулювання економіки не піддається сумніву. У свою чергу, історія циклічності економіки показала, що "самоцілення" економічного спаду неможливо без участі держави. Крім того, світовий досвід свідчить, що в період економічного кризи зв'язок держави та її суб'єктів зміцнюється, а в період зростання держава несе відповідальність за економічний і соціальний стан населення країни, використовуючи широкий набір засобів і методів впливу на економіку, бюджет, податки, грошово-кредитну (монетарну) політику, законодавство і пр.

Наприклад, реалізація ефективної фіскальної політики України, яка визначена програмою «Перезавантаження системи державних фінансів» здатна стимулювати економічний розвиток країни, але при дотриманні таких умов: збільшення державних витрат на соціальну сферу і підтримку стратегічних програм розвитку; проведення розумної податкової та митної політики.

Ключовими принципами багатовекторної системи управління програмами розвитку є – системність, збалансованість, стратегічна орієнтація на досягнення місії програми розвитку, розуміння розподіленої цінності, отриманої програмою і таке ін.

Ідентифікація зон ризиків фінансово-економічного стану України та зовнішнього оточення визначає фактичні показники за шкалою зон ризиків: нормального стану, негативного тренду і турбулентного тренду [2, 5].

Складність управління подібними системами в умовах турбулентного оточення потребує формування методології проактивного багатовекторного управління на основі інноваційного підходу [3,4].

Управляти успіхом програм розвитку можливо тільки орієнтуючись на вектори створення цінностей для різних груп зацікавлених сторін, використовувати тренд переходу до економіки знань, вчасно міняти парадигму управління, розуміти філософію життєвих циклів і вчасно перезавантажувати систему, бути креативним, розвивати центри знань і досконалості. Кожен з цих елементів є складовою успіху, а формула успіху визначається через синергію їх взаємодії. Складові успіху проектів та програм розвитку фінансового сектору формують методологію управління програмами розвитку, яка визначається далі.

Багатовекторність системи управління програмами розвитку фінансового сектору України є одним з ключових напрямків методології.

Розглянемо піраміду, в якості узагальненої моделі для побудови багатовекторної методології управління програмами розвитку фінансового сектору (рис. 2).

Методологія базується на політиці розвитку фінансового сектору. На основі визначеної політики розвитку формується стратегія та інструменти її реалізації – моделі та методи. Фундаментом моделі є економіка та суспільство.

Рис. 2. Узагальнена модель ключових елементів багатовекторної методології управління розвитком фінансового сектору

Виділимо ключові вектори розвитку та дії держави за цими векторами для фінансового сектору на основі моделі бюджетної політики 2012 року, запропонованої автором (рис. 3).

Такими векторами є:

- управлінський;
- соціальний;
- фінансовий;
- макроекономічний;
- інфраструктурний;
- реальної економіки.

Кожен з векторів передбачає набір проектів щодо збалансованого розвитку. Управлінський вектор пов'язано з запровадженням "проактивної" моделі середньострокового планування розвитку, яка забезпечить передбачуваність дій у бюджетній сфері. Цей вектор також включає дії пов'язані з управлінням

бюджетом, спрямованим на досягнення соціально значущих результатів та розвиток інструментів фінансового контролю за результативністю та ефективністю діяльності розпорядників бюджетних коштів.

Соціальний вектор пов'язаний з частковим вирішенням накопичених за 20 років незалежності проблем. Це модернізація соціальної політики на основі раціоналізації соціальних видатків та упорядкування пільг, шляхом цільового характеру надання соціальної допомоги. Другий напрям стосується проведення пенсійної реформи як інструменту вдосконалення соціально-економічних відносин.

Фінансовий вектор в перше чергу зорієнтовано на відновлення кредитної активності комерційних банків, формування сегменту інвестиційного кредитування, який стимулюватиме внутрішній попит та забезпечення стійкості банківської системи в умовах нестабільності зовнішнього оточення. Для цього авторами створена та впроваджується «Система антикризової діагностики стану державних фінансів України, імітаційно-сітьового моделювання та проактивного реагування на поширення кризи» [6]. Для підготовки команд швидкого реагування та відпрацювання сценаріїв реагування на поширення світової фінансової кризи, включаючи зовнішні та внутрішні шоки, авторами розроблена та впроваджена ділова гра АККОРД ФСУ - Анти Кризовий Контроль і Оцінка Результативності Дій Фінансової Системи України. Розроблені командами моніторингу поточної ситуації та швидкого реагування на внутрішні проблеми та виклики світової фінансової кризи у фінансовій системі України сценарії надсилаються групі високого рівня для прийняття відповідних рішень щодо імплементації цих сценаріїв антикризових заходів (проектів).

Інтеграційний вектор забезпечує дії щодо транскордонної співпраці та руху по векторах співпраці з ЄС та митним союзом СНД.

Макроекономічний вектор розвитку системи державних фінансів в першу чергу пов'язаний з формуванням сучасних важелів макроекономічної стабільності в умовах економіки, орієнтованої на зростання та використанням прогресивних регуляційних механізмів, які дозволяють поєднувати макроекономічну стабільність із динамічним зростанням.

Інфраструктурний вектор передбачає реформування організації місцевих бюджетів та міжбюджетних відносин за рахунок впровадження ефективних механізмів регіонального вирівнювання та мобілізації місцевих джерел фінансових ресурсів.

Вектор реальної економіки повинен забезпечувати створення стимулів для модернізації структури економіки та зростання національної конкурентоспроможності, формування оптимальної структури промислового виробництва, яка сприяє проведенню його на інтенсивний шлях розвитку та розвитку виробництва, орієнтованого на інноваційні конкурентні переваги та експорт.

Запровадження такої складної моделі багатовекторного управління розвитком, в першу чергу, повинно дати відповідь на наступне запитання.

Що означає бути успішним впроваджуючи багатовекторну модель управління програми розвитку фінансового сектору?

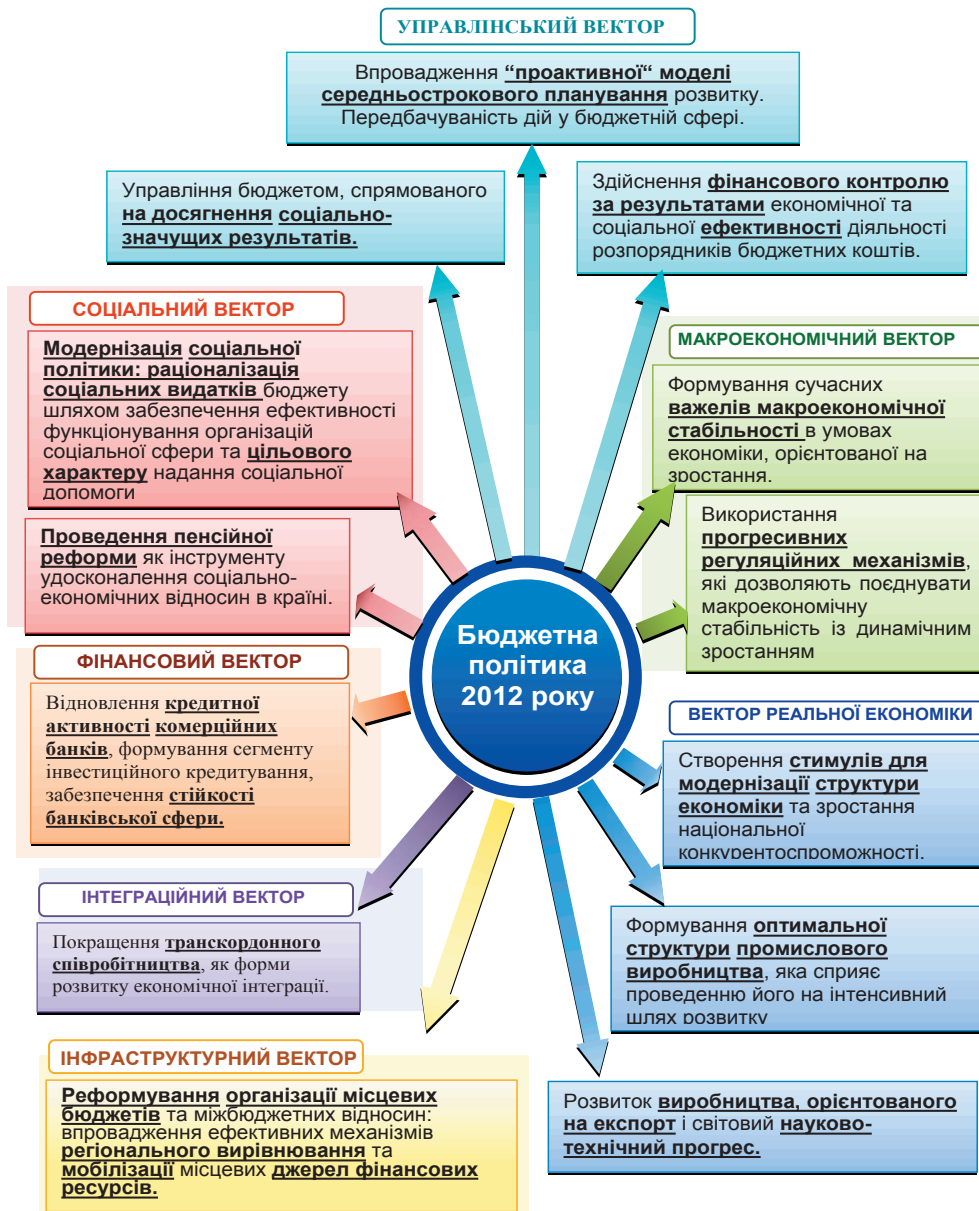

Рис. 3. Схема формування багатовекторної бюджетної політики

Це – визначити ключові принципи багатовекторної моделі програм розвитку фінансового сектору в умовах внутрішніх та зовнішніх турбуленцій, мати формалізовану модель стратегії багатовекторного збалансованого руху та чітке бачення майбутнього, розуміти та використовувати тренди, мати стратегію управління та необхідну інструментальну базу [1, 7].

4. Багатовекторність програм розвитку фінансового сектору

Побудова багатовекторної програми розвитку в системі «перезавантаження» державних фінансів України [1] є одним з пріоритетів у вирішенні низки складних соціально-економічних питань.

Фундаментом концентричної моделі є тривимірна фігура, які в ідеальному стані збалансованої моделі фінансової системи, має форму кулі (рис. 4). На рис. 4 визначена концентрична модель макроеко-

номічного рівня, яка має три виміри – доходи - видатки, виробництво – споживання та імпорт – експорт. Внутрішня куля (4) містить набір ключових індикаторів успіху, на основі яких вимірюється успішність програм розвитку системи державних фінансів.

На рис. 5 наведена схема взаємодії багатовекторної моделі державного бюджету та місцевих бюджетів. Слід підкреслити, що багатовекторність державного бюджету повинна мати ізоморфне відображення у місцевих бюджетах. Подібність структур державного та місцевих бюджетів дозволяє визначити раціональну схему міжбюджетних відносин, та зорієнтувати спільні зусилля на розвиток. При цьому важливу роль в успіху впровадження бюджетів грає їх прозорість, збалансованість та гармонійність. Це головні джерела, які формують довіру та орієнтують систему на успіх у забезпеченні сталого розвитку. Зв'язки міжбюджетних відносин, визначені в моделі, мають свою семантику та побудовані на механізмах конструктивної взаємодії та протидії турбулентності оточення.

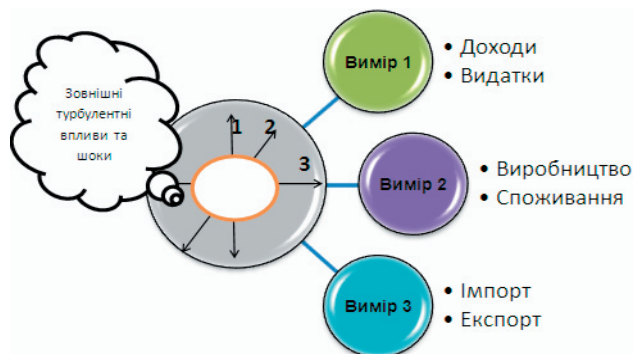

Рис. 4. Тривимірна концентрична модель макроекономічного рівня

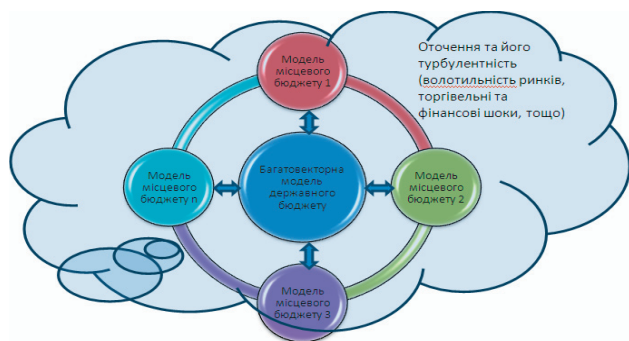

Рис. 5. Взаємодія багатовекторної моделі державного бюджету з моделями місцевих бюджетів

Базові механізми забезпечення багатовекторної моделі системи державних фінансів:

- забезпечення прозорості;
- збалансованість;
- гармонійність системи бюджетів та конструктивність взаємозв'язків.

5. Висновки

1. Принципи та елементи системи багатовекторного управління програмами розвитку фінансового сектору дозволяють сформувати стратегію впровадження реформ фінансової системи України в умовах турбулентності ринків.

2. Інноваційні моделі та механізми застосовані у створенні системи багатовекторного управління додають необхідну динаміку та орієнтують розвиток фінансового сектору на успіх.

Література

1. Азаров, М.Я. Інноваційні механізми управління програм розвитку [Текст] / М.Я. Азаров, Ф.О. Ярошенко, С.Д. Бушуєв: К.: Самміт книга 2011. - 564 с.
2. Ярошенко, Ф.О. Сім ключів успіху в розвитку системи державних фінансів України [Текст] / Ф.О. Ярошенко, С.Д. Бушуєв // Фінанси України. - № 6. - 2011, С.3-13.
3. Керівництво з управління інноваційними проектами і програмами Р2М. Том 1, Версія 1.2 [Текст] / Пер. з англ. під ред. проф. Ф.О. Ярошенко. - К.: Новий друк, 2010, - 160 с.
4. Управление инновационными проектами и программами на основе системы знаний Р2М: Монография [Текст] / Ярошенко Ф.А., Бушуев С.Д., Х. Танака. – К.: Саммит книга, 2011, - 268 с.
5. Ярошенко, Ф.О., Бушуєв С.Д. Система швидкого реагування на проникнення світової кризи у фінансовий сектор України [Текст] / Ф.О. Ярошенко, С.Д. Бушуєв // Фінанси України. - № 7. – 2011. - С.3-13
6. Ярошенко, Ф.О. Система антикризової діагностики стану державних фінансів України, імітаційно-сітьового моделювання та проактивного реагування на поширення кризи [Текст] / Ф.О. Ярошенко// Аналітична доповідь. Міністерство фінансів. – 2011. - 161 с.
7. Tagkalakis, A. Fiscal policy and financial market movements [Текст]/ A. Tagkalakis // Journal of Banking & Finance. – 2011. – Т. 35, №1. – С. 231–251.

Abstract

The global financial crisis has become a powerful impulse for the initiation a number of development programs in public finance system in many countries. Every time when we come to large-scale changes (such as those associated with the project “Reboot the public finance system of Ukraine”) it is difficult to determine all assumptions and driving forces for changes or to assess their impact. The program of innovation development, in this case carrying out the “reboot” of public finance, is being developed and implemented by the Ministry of Finance of Ukraine on the basis of evaluation of its positive impact on economic development, with effective interaction with the environment in order to create innovative products. The necessity of the multi-vector success program management in the reformation of complicated systems, especially the finance system of Ukraine is discussed in the article. The authors suggest seven keys of success methodology, which make it possible to elaborate the strategy of reforming the domestic finance system in turbulence environment.

The principles and architecture of multi-vector control programs development of the public finance in a turbulent environment are considered. The key principles of multi-vector methodology for management development programs are defined

Keywords: software development, multi-vector control